

Nr 97.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dispositionen av vissa kronoegendomar; given Stockholms slott den 15 februari 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt under punkterna 1:o och 2:o.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet anhåller chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, att få understålla Kungl. Maj:ts prövning två ärenden angående dispositionen av vissa kronoegendomar, vilka ärenden synts böra föranleda framställning till riksdagen, samt anför härom följande:

1:o.

Kronoegendomen Björkö nr 1—4 i Stockholms län.

Genom beslut den 13 maj 1914 förordnade Kungl. Maj:t beträffande de för kronans räkning inköpta i Adelsö socken å ön Björkö i Mälaren belägna hemmanen ⁶⁰/₁₄₄ mantal Björkö nr 1 Östergården, ⁶²/₁₄₄ mantal

Bihang till riksdagens protokoll 1935. 1 saml. Nr 97—99.

Björkö nr 2 Storgården, ³⁹/₁₄₄ mantal Björkö nr 3 Mellangården och ⁴⁸/₁₉₂ mantal Björkö nr 4 Västergården, att fastigheterna skulle uppdelas i två brukningsdelar, att den ena delen, betecknad med A (den s. k. A-gruppen), skulle stå under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademins vård och inseende samt, i den omfattning och under de särskilda betingelser, akademien med hänsyn till fornminnesvårdens krav bestämde, av domänstyrelsen genom utarrendering tillgodogöras, att den andra delen, betecknad med B (den så kallade B-gruppen), skulle ingå i domänfonden och förvaltas som jordbruksdomän med iakttagande av de särskilda bestämmelser riksantikvarien kunde finna ur antikvarisk synpunkt erforderliga, samt att inkomsterna av A-gruppen skulle, sedan domänstyrelsens kostnader för befattningen med området blivit ersatta, tillfalla akademien att användas till bestridande av kostnader för vård och uppsikt av området och fornlämningarna.

Vidare har Kungl. Maj:t genom brev den 20 juli 1917 beträffande ett under 1915 inköpt område å Björkö, utgörande 1.6560 hektar och vid ägo-styckning benämnt ¹/₄₀ mantal Björkö nr 1 Östergården litt. Adb., föreskrivit, att behållna inkomsten av denna fastighet skulle tillfalla akademien att användas för vård av området och fornlämningarna.

Kungl. Maj:t har härjämte enligt beslut den 23 april 1920 med ändring av beslutet den 13 maj 1914 förordnat, att till A-gruppen skulle överföras den därmed naturligt sammanhängande, i sydvästra delen av statsområdet å Björkön belägna delen av B-gruppen, där Charlottenlund med flera byggnader funnes.

Under 1933 har på domänstyrelsens föranstaltande å kronoegendomen hållits uppskattningsförrättning i vederbörlig ordning, därvid fråga uppstått om förändring av dispositionen av egendomen.

Av handlingarna i ärendet, däribland vid förrättningen fört protokoll ävensom en av distriktslantmätaren Herman Lindahl åren 1927—1929 upprättad karta med tillhörande beskrivning, inhämtas i huvudsak följande.

Egendomen, som efter införlivandet av det år 1915 inköpta området utgör 1 ⁴¹³/₇₂₀ mantal, innehåller enligt nyssberörda beskrivning 154.2255 hektar, därav 48.4270 hektar åker och tomt, 3.7050 hektar äng och odlingsmark, 101.6780 hektar avrösningsjord och 0.4155 hektar impediment.

Av åbyggnader finnas å egendomen allenast tre stycken logar, ett magasin och ett vandringsskjul. Boningshus, ladugård och stall saknas.

Enligt beskrivningen omfattar den med litt. A betecknade brukningsdelen eller A-gruppen 79.5025 hektar, därav 12.6225 hektar åker och tomt, 2.8850 hektar äng och odlingsmark, 63.8155 hektar avrösningsjord och 0.1795 hektar impediment, samt den med litt. B betecknade brukningsdelen eller B-gruppen 74.7230 hektar, därav 35.8045 hektar åker och tomt, 0.8200 hektar äng och odlingsmark, 37.8625 hektar avrösningsjord och 0.2360 hektar impediment.

Av det till A-gruppen hörande området stå omkring 54 hektar under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademins omedelbara vård och förvaltning. Återstoden av det nämnda grupp tillhörande, för utarrendering

avsedda området har, uppdelat i två arrendelotter, utarrenderats till den 14 mars 1935 mot en sammanlagd årlig avgäld av 420 kronor.

Likaledes har det till B-gruppen hörande området, uppdelat i fyra lotter, till samma tidpunkt utarrenderats mot en sammanlagd avgäld av 755 kronor för år.

Uppskattningsnämnden har som lämplig åtgärd föreslagit, att de till B-gruppen hörande områdena eller de områden, som inginge i domänfonden och stode under domänstyrelsens omedelbara förvaltning, skulle i likhet med de ägoområden, som vore att hänföra till A-gruppen, förvaltas av vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. Nämnden har därvid förutsatt, att från förstberörda områden härflytande avgälder eller på annat sätt uppkommande avkastning skulle användas för fornminnesvårdens befrämjande och utveckling.

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien har i avgivet yttrande anslutit sig till det av uppskattningsnämnden framlagda förslaget samt förordat, att egendomen i dess helhet skulle underställas akademiens förvaltning. Genomförandet av en sådan åtgärd har akademien ansett skola komma att skapa de ekonomiska förutsättningar, som fordrades för att den sedan ett par år tillbaka enligt moderna rationella metoder bedrivna kulturminnesvården å egendomen skulle kunna fullföljas utan för akademien kännbara ekonomiska upppoffringar.

Med skrivelse den 23 oktober 1934 har *domänstyrelsen* överlämnat ärendet till Kungl. Maj:t samt därvid anfört huvudsakligen följande.

Styrelsen biträdde för sin del akademiens förslag. Inköpet av egendomen hade skett för kulturella ändamål, nämligen beredande av skydd och vård för å egendomen befintliga, enastående historiska värden i gravfält och fornlämningar, en uppgift, som det just tillkomme akademien att fylla.

Anledningen till att styrelsen kommit att i större eller mindre mån handhava egendomens skötsel samt att inkomsterna från vissa delar av egendomen bestämts skola ingå till domänfonden torde hava varit dels tidigare förefintlig svårighet för akademien att själv omhändervärd egendomens förvaltning och dels riksdagens i skrivelse den 26 april 1912 uttalade önskemål, att vid arrende av därtill avsedd del av egendomen noga skulle tillses, att bestämmelser uppställdes, vilka, samtidigt som de tjänade huvudsyftet med statens förvärv av fastigheten eller fornminnenas bevarande, ävenledes beaktade den ekonomiska synpunkten, att staten bereddes så stor inkomst som möjligt av det område, som lämpade sig till utarrendering.

Någon större avkastning hade statsverket emellertid icke åtnjutit från egendomen. Avgälderna från de till A-gruppen hörande områdena hade ingått till akademien. Ifråga om de ägoområden, som tillhörde B-gruppen, hade inkomsterna varit jämförelsevis obetydliga, icke minst beroende på svårigheten att till områdena erhålla arrendatorer. Arrendeavgälderna hade därigenom kommit att starkt nedpressas. Svårigheterna att få egendomen utarrenderad hade föranletts därav att egendomen så gott som fullständigt vore i avsaknad av för jordbruksändamål nödiga byggnader. Uppförandet av sådana skulle emellertid, enligt vad av uppskattningsinstrumentet framginge, komma att draga så avsevärda kostnader, att en skäligen förräntning av det i nybyggnaden investerade kapitalet icke skulle kunna erhållas genom den från egendomen härflytande avkastningen.

Då akademien, enligt vad styrelsen inhämtat, numera torde äga möjlighet att handhava hela egendomens förvaltning, syntes ett överflyttande av egendomen till akademien vara en lämplig åtgärd. Akademien hade för övrigt för avsikt att å egendomen bedriva och vidare utveckla en i mindre skala redan påbörjad fåravel. En dylik brukningsform torde bättre än vanligt åkerbruk låta sig förenas med synpunkterna för en rationell fornminnesvård ävensom komma att lämna en bättre avkastning. Därtill komme, att för en dylik brukningsform mera omfattande nybyggnader å egendomen icke torde bliva erforderliga.

Under åberopande av det anförda hemställde styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att egendomen från och med den 14 mars 1935, då samtliga å egendomen nu löpande arrenden utginge, ställdes under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens omedelbara förvaltning och att den från egendomen härflytande avkastningen tillfölle akademien för att av densamma användas till bestridande av kostnaderna för skyddande och vård av de å egendomen befintliga fornminnena.

Vid bifall till ifrågavarande hemställan borde samtidigt lämnas föreskrift om domänfondens nedskrivande med ett belopp, motsvarande taxeringsvärdet å de i domänfonden ingående delarna av egendomen.

I infordrat utlåtande den 25 januari 1935 har *statskontoret* förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till domänstyrelsens hemställan.

*Departements-
chefen.*

Ej heller för egen del har jag funnit anledning till erinran mot de föreslagna ändrade grunderna för ifrågavarande egendoms disposition och förvaltning. Jag biträder alltså förslaget vilket förefaller att vara ur olika synpunkter för staten ändamålsenligt. Med hänsyn till riksdagens vid tiden för kronans inköp av egendomen uttalade önskemål att staten genom dess utarrenderande borde söka förskaffa sig största möjliga avkastning därav torde ärendet böra underställas riksdagens prövning.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen Björkö nr 1—4 i Adelsö socken av Stockholms län må från och med den 14 mars 1935 överflyttas från domänstyrelsens till vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens vård och förvaltning samt statens domäners fond därvid nedskrivas med ett mot taxeringsvärdet å den i fonden ingående delen av egendomen svarande belopp.

2:o

Kronoängarna Räftehagen och Kungsmarkerna i Malmöhus län.

Hos Kungl. Maj:t hava framställningar gjorts dels av Skånes naturskyddsförening om skyddande av vissa områden av kronoängarna Räftehagen och Kungsmarkerna, jämväl benämnda Råby ängar (Räfte 1⁴) i

Södra Sandby socken av Malmöhus län, dels ock av Lunds universitet om undantagande av mark till idrottsfält för universitetets räkning å samma ängar.

Kronoängarna Räfthagen och Kungsmarkerna ingå i Södra Skånska infanteriregementets förutvarande övningsfält vid Lund. Samtliga i övningsfältet ingående fastigheter hava jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 29 november 1929 och den 15 juni 1934 ställts under domänstyrelsens vård och förvaltning.

Uppskattningsförrättning har i juli 1933 hållits å de i övningsfältet ingående fastigheterna.

Sedan domänstyrelsen i skrivelser den 13 februari och den 28 augusti 1934 framlagt förslag angående dispositionen av samma fastigheter har Kungl. Maj:t den 2 november 1934 fattat beslut i ämnet i vissa delar. Beträffande dispositionen av två å en av distriktslantmätaren Torsten Thorselius år 1930 över kronoängarna Räfthagen och Kungsmarkerna upprättad, av distriktslantmätaren Bror Gröné år 1933 kopierad karta med litt. B och C betecknade områden förklarade sig Kungl. Maj:t framdeles vilja besluta. Sagda områden litt. B och C hava av uppskattningsnämnden föreslagits skola upplåtas till Lunds universitet för att tillgodose de i förenämnda framställningar från universitetet och Skånes naturskyddsförening avsedda syften.

Av handlingarna i ärendet, däribland vid förenämnda uppskattningsförrättning fört protokoll, inhämtas beträffande områdena litt. B och C av kronoängarna Räfthagen och Kungsmarkerna, bland annat, följande.

Områdena, som äro belägna omkring 6 kilometer från Lund, hava en areal av respektive 80.8590 och 8.6680 hektar.

Lunds universitet har i sin förenämnda framställning framhållit, att möjligheterna i Lund för universitetsungdomens utövning av utomhusidrott och friluftsliv i övrigt vore synnerligen begränsade och att det enda större område i stadens närhet, som kunde tänkas lämpligt för dessa ändamål, utgjordes av Kungsmarkerna.

Uppskattningsnämnden har efter samråd med representanter för Lunds universitet och Skånes naturskyddsförening föreslagit, att områdena litt. B och C måtte överlämnas till universitetet och ställas under dess förvaltning. Området litt. B avsåges att användas till idrottsplats, och området litt. C vore avsett att utgöra skyddsområde för sällsynta växter. Genom att föreslå området så omfattande som skett vunnes, att de delar, som hade intresse ur naturskyddssynpunkt, komme att förvaltas av universitetet. Naturskyddsföreningens representant hade, framhåller uppskattningsnämnden, förklarat sig tillfredsställd med förslaget. Universitetet borde bekosta uppsättandet av ett ordentligt stängsel mot betesmarken i öster, å kartan betecknad med litt. G, samt med eventuell arrendator av denna mark dela underhållet av stängslet.

Överjägmästaren, överlantmätaren och domänintendenten hava icke haft något att erinra mot förslaget.

Kanslern för rikets universitet har med eget utlåtande närslutit yttrandet av Lunds universitets drätselråd och det större akademiska konsi-

storiet i Lund. Drätselnämnden har för sin del icke haft något att erinra mot de föreslagna villkoren för upplåtelsen av områdena litt. B och C. De med områdenas övertagande förbundna kostnaderna hade av nämnden beräknats till följande belopp: för uppsättande av för ändamålet lämpligt stängsel 1,400 kronor samt för universitetets andel i underhållet av stängslet 125 kronor årligen. Drätselnämnden förmenade, med hänsyn till ändamålet med upplåtelsen, att någon skattskyldighet för området ej borde komma ifråga. Skulle emellertid så bliva fallet, måste till den årliga utgiften komma ett belopp av förslagsvis 500 kronor. Samtliga kostnader borde bestridas av särskilt anslag, men nämnden ansåge, att desamma tillvidare och intill dess sådant anslag beviljats kunde bestridas ur medel å universitetets stat. Det större akademiska konsistoriet och universitetskanslern hava såsom eget utlåtande åberopat vad nämnden anfört.

Domänstyrelsen har i sin förenämnda skrivelse den 13 februari 1934 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning under förmälan, att styrelsen ej funne anledning till erinran mot en disposition av fastigheterna i huvudsaklig överensstämmelse med uppskattningsnämndens förslag. Huruvida behov föreläge att till Lunds universitet överflytta så stora arealer, som med förslaget ifrågasatts, ansåge styrelsen sig icke kunna bedöma. Styrelsen hemställde emellertid, att Kungl. Maj:t måtte förordna, att förut berörda med litt. B och C betecknade områden av kronoängarna Räfthagen och Kungsmarkerna den 14 mars 1935 ställdes under Lunds universitets vård och förvaltning med skyldighet för universitetet att uppsätta fullgott stängsel mellan områdena och betesmarken i öster samt att för framtiden delta i underhållet av stängslet.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till syftet med ifrågavarande överlåtelse och då skäl icke torde finnas för områdenas behållande under domänstyrelsens förvaltning biträder jag förslaget på de av domänstyrelsen tillstyrkta villkoren. I samband med överlåtelsen torde statens domäners fond bära nedskrivnas med ett mot områdenas taxeringsvärde svarande belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förenämnda med litt. B och C betecknade områden om respektive 80.859 och 8.668 hektar av kronoängarna Räfthagen och Kungsmarkerna i Södra Sandby socken av Malmöhus län må från och med den 14 mars 1935 överflyttas från domänstyrelsens till Lunds universitets vård och förvaltning med skyldighet för universitetet att uppsätta fullgott stängsel mellan områdena och betesmarken i öster (litt. G.) samt att för framtiden delta i underhållet av stängslet, skollande statens domäners fond vid överflyttandet nedskrivnas med ett mot områdenas taxeringsvärde svarande belopp.

Statsrådets övriga ledamöter instämma i vad departementsschefen hemställt i de under 1:o och 2:o här ovan antecknade ärenden.

Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämnar bifall till vad departementschefen hemställt samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils Flodman.
